

כך אוספים תרומות באמריקה (2):

ב חודש מרס 1977 הגיעה לישראל תיירת עזירה וחטובת-רגו בשם אנדר ריאה דיימונד. היא ננתה מאוד בביקורה. הביקור לא עלה לה בפרוטה. כל הוצאות הנסיעה, מעל ל-1000 דולר, שולמו על-ידי אגודת היידים, על-פי הוראת יושב-ראש האגודה, יוסף (באדי) סטרליץ. לפני חודש פוטרה אנדריאה מעבודתה, ושליחה מיכתב לעורך-הדין של האגודה, ג'ק וילקוסק, שהוא גם עורך-הדין האישי של יושב-ראש האגודה, באדי סטרליץ. למיכתב צירפה העתק מיכתב ששלחה לי אשתו של סטרליץ, איירין.

במיכתביה נטען, כי יושב-ראש האגודה מציע לה טובות-הנאה שונות ומעניק לה סכומי-כסף נכבדים, כדי לרכוש את ליבה, נסיעתה לישראל לבה באה כפיצוי על נסיעה שהציע לה עם מישפחתו לברי-מיצווה של בנו, שבוטלה.

מיכתבים אלה לא היו ראויים לאיזכור לולא שימשו דוגמה טובה לשימוש לרעה בכספי אגודת היידים וברצון הטוב של התורמים. אולם אין זה מעשה חורג.

מלון

בחינם

ח וק מס' ההכנסה האמריקאי אוסר לחלוטין על אגודות-צדקה מסוג אגודת היידים לשלם תשלומים כלשהם לחבר-רי האגודה, רק עובדים שכירים של האגודה, או מי שמכהן כנשיא, זכאי לתשלום הוצאות או משכורת, אם הוא שכיר.

האויברסיטה כי מותר הדבר, שכן סטרליץ הוא נשיא הזכאי לחזור הוצאותיו, ואלמוג הוא שכיר. אולם סאקלר הינו רק חבר באגודת היידים, ולכן אסור לו לקבל ממנה כל מתת או תשלום. מי שסבור כי אגודת היידים שימשה בעיקר מכשיר להעברות לא-חוקיות של סכומים קטנים, טועה טעות מרה. לפני כמה שבועות שלחה אוניברסיטת הלי-אביב מיכתב אל הוועדה לתיכונן ותיקצוב של המועצה להשכלה גבוהה, המפקחת על כל ההוצאות וההכנסות של מוסדות-החינוך בישראל, והמאשרת כל השתתפות ממשלתית בתקציביהם. למיכתב נמסר כי בטעות דיווחה האוניברסיטה כל השנים, וכן גם רשמה במאזנה ובספריה, סכום של כמיליון דולר, כתרומה שהתקבלה מסוכנות הפיתוח האמריקאית הבינלאומי (איי-איד), בעוד שעתה מתברר כי זוהי הלוואה, ולא תרומה.

מנהל הוועדה, גיורא יעקובי, אמר לי על כך, כי רואייהחשבון של הוועדה טרם סיימו את בדיקת החומר הנוגע לרישום הלא-נכון, ולכן אינו יכול להתייחס לעניין. נשיא האוניברסיטה, חיים בן-שחר, הסביר את הפרשה, החושפת שורה של פרשיות תמורות אחרות, כך:

אגודת היידים קיבלה בשעתו הלוואה של האי-איד בסך שלושה מיליון דולר, כדי להעבירה לאוניברסיטה למטרות מוגדרות ביותר, ביניהן הקמת בית-התפוצות. האגודה פרעה חלק ניכר מן הלוואה, בסך-הכל 1.6 מיליון דולר. יתרת הלוואה בוטלה במאמץ של שתדלן אמריקאי בשם

שהיא בילבד החליטה עליה. עצמאות ורי-בנות האגודה חשובות במיוחד כאשר התרומה ניתנת לגופים בארצות שאין למס' ההכנסה האמריקאי שליטה בהן. קובעים רואייהחשבון לוב-טרופר: "על האגודה האמריקאית לשלוט בהעברת התרומה עד למטרה הסופית של ההוצאה. תקנת מס' ההכנסה 252-63 מגדירה בב-הירות את חוקייהפיקוח על התרומות עד לנקודת ההוצאה."

אחרת, אמרים רואייהחשבון, "האגודה תהיה חשופה להתקפה של מס' ההכנסה. אם זה יקרה, עלולים התורמים לאבד את הזכות לנכות את התרומה מהכנסתם. בלשון בני-אדם, ניתן לומר כי הכוונה היא להתייחס לתרומה כאל מישלוח חבוי לה מביית-השולח לבית-מקבל. מכאן, שכל שימוש בכספים שנאספו למטרות מוגדרות, שעלין חליטה האגודה, למטרות אחרות, מסכן את התורם ואת מעמד האגודה."

עיסקה

סיבובית

מ ה שקרה בשנים האחרונות הוא ש' האוניברסיטה לקחה מן האגודה כס' פים למטרות כלליות, ולא למטרות המוגדרות, שאושרו לצרכי תרומות.

הדבר נעשה כך: הכספים נשמרו בקרי-נות סגורות, למטרות מוגדרות שהוחלט עליהן. תחת להוציא אותם למטרות אלה, נמשכו הכספים כהלוואה לאוניברסיטה. גם הלוואות האי-איד הועברו לקרן כללית.

או לסאקלר עצמו, החייב לקנות חזרה — תמורת 1.5 מיליון דולר, וילקוסק לא קיבל טיעון זה ואמר כי ניתן לבטל את הניירות בכל רגע, תמורת 1.5 מיליון דולר. הנה, זמן-מה אחרי מתן המניות של חברת סאקלר-פוטשן, לקח אותם סאקלר חזרה, והמרים במניות של חברה בשם מונדי אינטרנשיונאל. אחרי זמן החליף מניות אלה במניות של פורדו פרדריק, ולאחרונה הוחלפו גם אלה בשטרייהון.

דרך זו של החלפת המניות מעלה ספקות לגבי קבילותה מבחינת החוק האמריקאי. שהרי תרומה היא תרומה רק אם חדלה להיות רכוש נותנה, מהרגע שניתנה. כאן עשה סאקלר בהרומה-כתתון שלו, החליף את המניות שנתן כראות עיניו ונהג כאילו הן עדיין רכושו שלו, ולא רכוש אגודת-היידים. כיוון שהאגודה קיבלה ממנו רק מניות שתוכל לממשן כעבור שבע שנים, הוא קיבל על-כך זיכוי לצרכי מס בסך 1.5 מיליון דולר, הילווה סאקלר במקביל לאוניברסיטה 1.5 מיליון דולר לשבע שנים, שאותם תפרע האוניברסיטה כעבור שבע שנים בכסף או בהחזרת המניות. על הלוואה זו היה צריך לקבל רבית של 5% לשנה והנה, משום מה, שילמה את הרבית אגודת-היידים.

תורם סאקלר

אגודת היידים

שכר היידים

יור סטרליץ

והי עבירה ברורה על החוק האמריקאי. אגודת-היידים לא קיבלה כל הלוואה מ-סאקלר, והתשלומים שהעבירה לו כל שנה מנוגדים לחוק, האוסר על אגודה לחת כל מתת כספי לחבריה. לא לחינם עוררו תשלומים אלה את זעמם של רואייהחשבון ומנהלי אגודת-היידים, שביקשו למנעם. מדוע נעשתה התרומה של סאקלר בצו-רה כה מסוכנת — אם כי חוקית? אפשר רות אחת היא ששווי המניות בפועל היה גבוה בהרבה מ-1.5 מיליון דולר. ניחן שהמניות היו עשרה אחוזים מרכושו: ש-שווי האמיתי הוא 100 מיליון דולר. על-ידי הקטנה מלאכותית של שווי חלק המגור יות הניתן כתרומה, הוא יוכל כעבור זמן-מה לטעון כי שווי הרכוש כולו נמוך מהשווי בפועל. דבר זה חשוב כאשר מע-כירים מניות ממיסגרת אחת לשנייה, וצי-עורך-דינו של סאקלר אישר כי החלפות המניות התכופות נעשו בגלל ריאורגני-זציה במיבנה החברות של סאקלר, אולם סירב להתייחס לאפשרות שהעלית.

אם נכונה אפשרות זו, הרי שהדבר איפשר לסאקלר — בצורה חוקית לגמרי — לשלם פחות מס בעת העברת המניות שעשה תוך הסתמכות על שוויין המוקטן, שהרי תרם מניות ששוויין הוא רק 1.5 מיליון דולר. איהו תורם, יכול סאקלר לומר לפקיד השומה, יקטין את שווי התרומה, שעליה הוא מקבל זיכוי מס? כך או כך, האוניברסיטה קיבלה ניירות שהוחלפו בתכיפות, דבר המסכן את מעמד התרומה, חייבה את האגודה לעבור על החוק בשלמה תשלומים לסאקלר, והעמיי-דה את האגודה ככלי בידי סאקלר למטרות-תיו הפרטיות.

על תרומות אחרות — ברשימה הבאה, יגאל לביב

למרות שניתנו למטרות ספציפיות, לכן גם נרשמה בשעתו כתרומה לבית-התפוצות, שכן ביקשו אותה עבור הקמת הבית. אולם לאחר מכן לקחו את הכספים, באמץ-צעות הקרן הכללית, ולא באמצעות הקרן הסגורה של בית-התפוצות.

לפני האוניברסיטה ניצבה בעייה: הא-גודה אספה כספים למטרות מוגדרות, ואלה הוצאו למטרות שונות לחלוטין, אם כי לגיטימיות מבחינת האוניברסיטה. בית-התפוצות הוקם בסכום קטן בהרבה מן כיוון שלא היה ניתן להוכיח כי אכן סכום המקביל לכספי התרומה הוצא על-בית-התפוצות, לא היה מנוס משינוי רישום הסכום מתרומה להלוואה סתם.

סבך זה נוצר בגלל מערכת הניהול של אגודת-היידים והאוניברסיטה עד שנת 1976, שבה נכנסו לתפקידיהם בן-שחר, סטרליץ, אלמוג וסאקלר. בעיקבות דו"ח רואייהחשבון, החלה האוניברסיטה לתקן את המעוות, ולהקיף את עצמה ואת האגודה להעברת של מס' ההכנסה האמריקאי. עד היום טרם יושרו כל ההדורים. למשל, התרומה שנתן סאקלר, בסך 2.2 מיליון דולר, ושחוארה ככתבה הרא-שונה בסידרה זו (העולם הזה 2122), סאקלר לר תרם ניירות-ערך של חברתו הפרטית, בשם סאקלר-פוטשן 57, שאותן העריך ב-1.5 מיליון דולר, להקמת בית-הספר לרפואה. ניירות אלה היו מניות מועדפות, נושאות 12% דייווידנד לשנה, ועורך-הדין של סאקלר, ג'ק וילקוסק, טען כי הן יכולות להימחק על-ידי סאקלר בכל עת, ואז ישלם תמורתן 1.5 מיליון דולר במזו-י. סאקלר התחייב כי במשך שבע שנים ישלם 12% לשנה על הניירות. אחרי י-שנים, אמרים ראשי האוניברסיטה, הא-זכאית למכור את המניות למרבה במחיר

רוברט נתן, שטיפל בכיסול הלוואות של האי-איד לשורה של מוסדות ישרא-ליים, ובסך-הכל כ-40 מיליון דולר. לאחר שבוטל חוב בסך 1.4 מיליון דולר, נשאר האוניברסיטה חייבת לאגודת הי-ידים את מה ששילמה עד כה על חש-בון החזר הלוואה — 1.6 מיליון דולר. במשך שנתיים היו דיונים בין האגודה לאוני-ברסיטה, כיצד להסדיר את החוב, ולדבי-רי בן-שחר רק עתה, אחרי שצבי אלמוג הפסיק להפריע, הוסדרה הפרשה כך שעל הנייר נרשם שהאוניברסיטה העבירה את החוב לאגודה, זו רשמה בספריה כי החוב החוזר, והיא עומדת להחזיר סכום זה לאוניברסיטה כתרומה למטרות מוגדרות. לדברי בן-שחר, תוך כדי כך התברר כי הלוואה של האי-איד, שניתנה לאגודה, ושזו העבירה אותה לאוניברסיטה, נרשמה בספרי האוניברסיטה כתרומה במקום כהל-וואה. עתה מתקנים גם דבר זה.

פרשה זו טומנת בחובה את המציה העניין בפרשיות איסוף התרומות בי-אמריקה על-ידי אגודת ידדי האוניברסי-טה וגופים אחרים.

מסתבר כי הפירוש שנתנו ראשי האוני-ברסיטה לחוק האמריקאי לגבי התרו-מות לא היה שלם. לאחר בדיקה עם רואי-חשבון, עיון במיסמך שהכינו רואייהחש-בון של אגודת היידים באמריקה, לוב את טרופר, ניתן לתמצת את החוק במילים-באות, המקובלות גם על שווי המילים-ברסיטה: תורם, הנותן תרומה לאגודה הזכאית לקבל תרומות, אלו לר להתנות את התרומה בתנאי כלשהו, צדקה היא צדקה לפי החוק האמריקאי, בהיותה כלי-לית.

כאשר מגיעה תרומה לאגודה, רק האגור-דה לבה מחליטה לאיזו מטרה יוצא הכסף, ועליה החובה לפקח כי אכן יוצא למטרה